

Самур

№ 2 (144) 2003-йисан 28-февраль

1992-йисан январдилаь акъатзава

Мас 1000 манат

ДУЪНЪЯД КРАР

РАКЕТАР ТЕРГ ИЙИДАЧ

Кьил акъуддай ксари Иракдин "Самуд - 2" твар алай ракетрихъ 150 километрдилаь яръгъаз лув гудай мумкинвилер авайди баян авурдалай гуьгъуьниз, Садхъанвай Миллетрин Тешкилатдин ревизоррин кьил Гъанс Бликса и уьлкведин регъберриз ракъурнавай чарче абурувай алай йисан 1-мартдалди ракетар вири терг авун тла-лабнава. Саддам Гуьсейна и ракетар са низ ятлани басрух гун патал ваъ, уьлкве хуьн паталди я ва абур терг ийидач лагъанва.

ВИДЕОКАССЕТ ЖАГЪАНВА

НАСА-дин кваллахдарриз "Коламбия" командадиз талукъ видеокассет жагъанва. Астронавтар гимиди пад жедалди чпин уьмуьрдин эхиримжи легъзейра квелди машгуьл хъанватла къалурзавай и 13 декъикъадин видеокассетда анжах 4 касдин шиклар гъатнава. Амай ксар гимидин маса кабинетда хъанва.

ДЯВЕДИЗ ГЪАЗУР ЖЕЗВА

"АСШ-ди чаз гъар гъи вахтунда хъайитлани, басрух гуз мумкин я ва гъавилаь чун дяведиз гъазур хъана кланзава", - лагъай КХДР-дин регъберри уьлкведин Яракълу Къуватриз Америкадихъ галаз дяведиз гъазур хъун патал буйругъанва. Кореядин Халкъдин Демократик Республикадин Кецепатан Крарин Министерстводин баянатда къенва: "Ахътин гъалар арадиз атанва хъи, чун вири патарихъай дяведиз гъазур хъана кланзава."

МАРСДИЗ ВУЖ ФИДА

Марсдиз сифте яз вуж фида? Алай вахтунда и суалди гзаф уьлквейриз динжвал гузвач. Къене инсан авай космосдин гимияр гъи уьлкведи фад ракъурда? Европавийриз и гуьжетунра уфтан жез кланзава. Амма америкавиарни секиндиз акъвазнавач.

Аквар гъаларай, Марсдиз виридалайни фад европавияр фида. Абурун гимиди 2030-йисуз старт къачуда. И экспедиция кьилиз акъудун патал 30 варз къван вахт герекзава. Амма гъелелиг и яргъи вахтунда астронавтар кислороддив гъикл таъминардатла чизвач. Кьил акъуддай ксар амай 27 йисан къене алимири и месэла гъялдайдан члалахъ я.

ЕВРОПАДИН АЯЛАР

Европадин аялар къвердивай кагъал жезва. Спортдин тарсара анжах 10 процент аялри герек тир гьерекатар ийизва. Амайбурулай и кар алакъзавач.

Кьил акъуддай ксари лугъузвайвал, ина тарсарай чирвилер авай аялрин къадарни тлимил хъанва. Аялрин клелунал са акъван рикл аламач.

ЦИЙИВИЛЕР

БУША ГАФ ГАНА

Америкадин Садхъанвай Штатдин президент Жорж Бушан теклифдалди и уьлкведиз фенвай Азербайжан Республикадин президент Гъейдар Алиева ина гзаф важиблу крар кьилиз акъудзава. 24-февралдиз ам АСШ-дин патай Минск группадин седрийрикай сад тир Рудольф Перинадихъ галаз гуьрушмиш хъана. Чи президентди Къарабагъдин кьал гержелди вегъин тавуна гъял авун чарасуз тирди малумарна.

26-февралдиз Гъейдар Алиев Вашингтонда - Лацу квалле АСШ-дин президент Ж.Бушахъ галаз гуьрушмиш хъана. Инал къве уьлкведин рафтарвилерикай, Къарабагъдин кьал ислягъвилелди гъял авуни, терроризмдин аксина санал женг члугунин важиблубликай, гъакни дуньядин гъаларикай ихтилат кьиле фена. Президент Жорж Буша Азербайжандин проблемар арадай акъудуниз къетлен фикир гуда лагъана гаф гана. Ада гъакни и кардихъ галаз алакълу яз, вичихъ Департаментдиз кьилди тапшуругъар гудай ният авайди малумарна.

ПРЕЗИДЕНТИХЪ ЯБ АКАЛНА

Алай йисан 25-февралдиз Вашингтонда "Рагъэкъечдай-Рагъаклидай Энергетикадин дегълиз гъакъикъат я" темадай члехи тир конفرанс кьиле фена. АСШ-дин гъукуматди, Америка-Азербайжан Алишверидин Палатади, Америка-Гуржистан Бизнесдин Советди, Америка-Туьркия Советди арадиз гъайи и мярекатдин иштиракчийри чи республикадин президент Гъейдар Алиеван рахунрихъ маракълудаказ яб акална.

Гъейдар Алиева Баку-Тбилиси-Жейган нафтладин линия гъакъикъат тирди, члехи гележег авайди баян авуна ва и рекъай кваллахар гуьнгъуна гъатнавайди малумарна. Вичин яръгивал 1760 километр тир и линиядин кумекдалди гъар йисуз а кьилиз 60 миллион тон къван нафт агакъариз жеда. Ам бегъемвилелди арадиз гъун патал 2 миллиардни 900 миллион доллар пул герекзава. Са бязи четинвилериз килиг тавуна, эцигунар къайдадаказ кьиле физва.

КИТАЙДИ КУЪМЕК ГУДА

Мадни са уьлкве Азербайжандиз

куьмек гуз гъазур я. Китайдин гъукуматдихъ чи экономикадин пуд хел вилик тухун патал инвестиция серф ийидай ният ава. Фикирда кьунвай и хилерик нафт акъудун, химия ва машинара расдай карханаяр акатзава.

Алатай йисуз Азербайжандинни Китайдин арада вири санлай 95 миллион доллардин алишвериш хъанва. Им са акъван члехи рекъем туш. И татугайвал арадай акъудун ва алишверидин рекъай крар вилик тухун патал алай йисан 7-9 майдиз Бакуда кьиле тухун фикирда кьунвай инвестициядин конفرансда Китайдин са шумуд компанидин ва фирмадин векилри иштиракда.

ФЕРМЕРАР ПАТАЛДИ

Чи уьлкведин фермерриз мукъвай куьмек гузвай къецепатан фирмайрикай садни GLAAS я. Германиядин и машгуьр фирмади алай йисан 5-мартдиз чи фермерар паталди талукъ семинар кьиле тухуда. И тедбирди хуьруьн майишатдин база мадни мягъкемаруниз, хсусиятвал вилик тухуз куьмек гуда.

Алай вахтунда дуньядин гзаф уьлквейри GLAAS фирмади расзавай кьуьл ва кукурузар кватлдай комбайнийрикай, векьер ядай ва таяр кутлундай агрегатрикай, гъакни са къадар маса хуьруьн майишатдин техникадикай гегъеншдиз менфят къачузва. И мукъвара чи республикадизни немсерин цийи комбайнир гъанва.

ЧИЛАКАЙ ФАГЪУМЗАВА

Японияди чи республикадихъ галаз алакълу мадни хъсанарун патал "Векьерин пун" программа кардик кутунва. Са шумуд югъ инлай вилик Бакуда хъайи Япониядин къецепатан крарин министрдин сад лагъай заместитель Тэцуро Яноди и программа кьилиз акъуддай 12 документдиз кьул члугуна. И документар образованидиз, сагъламвилин тедбирриз ва инфраструктурадиз талукъбуьр я.

1998-йисуз Японияди образованидин реформаяр кьиле тухун патал чи республикадиз 295 агъзур доллардин куьмек ганай. Виликай къеззмай 10 йисуз и реформа кьилиз акъудна кутьягун патал японри Азербайжандиз 483 агъзур доллар пул гуда. Абуру гъакни чи уьлкведин энергетика вилик тухун патал 325

миллион доллар пул чара авунва.

Мад са цийивал. Гила японри Бакудин Гъукуматдин Университетда Члалан меркез яратмишун кьел авунва. И кар кьилиз акъудун патал абуру университетдиз 37 миллионни 100 агъзур иен пул чара ийида. И Меркезда маса члаларихъ галаз, 20 студентди япон члални чирда.

ЦИЙИ ГРАНТ

Европадин Союзди вичи кьилиз акъудзавай TASIS программадив къадайвал, 2004-2006-йисара Азербайжан паталди 30 миллион евро грант чара ийида.

Алай вахтунда ЕС-дин експертри чи гъукуматдихъ галаз санал грант гъихътин крариз серф ийидатла тайинарзава. Ина цийи проектирикани ихтилат физва. Цийи грантда фикирда кьунвай пулун такъатар вич 14 миллион доллар тир виликан грантдилаь къведра артух я.

ХАЙИ ЧИЛАН ЮГЪ

Мингечевирдин члехи майданрикай садаз "Хайи члал" твар ганва ва ина гъа твар алаз гуьмбетни эцигнава. И йикъара шегъердин агъалийри хайи члалан югъ къейд авуна. Гуьмбетдин патав кватл хъайи агъзурралди инсанар инал мектебдин аялар паталди тешкил авунвай ачух тарсунин шагъид хъана. Майдандал хайи члалан тарихдикай, адан веинлувубликай ихтилатар кьиле фена, члалаз талукъ шиирар клелна, маньяр лагъана.

КЬИЛ АКЪУДИЗ ЖЕЗВАЧ

Алай вахтунда чилелай миллион километрдин мензилда авай НАСА-дин спутникди гъар юкъуз икъван гагъда алмирис малум тушир шумудни са сирлу объектдин шиклар члугъазва. И мукъвара члугунвай шиклда 100-далай гзаф ихътин объекттар ава.

НАСА-ди абур адетдин метеоритрайни астероидрай къазва. Амма експертар са суалдин жавабдихъ гелкъезва: "Бес вучиз "астероидри" са ни ятлани чеб идара ийизвайди хъиз, маневр ийизва?" Гагъ-гагъ и объектрикай сада мукъуьдаз рехъ гузва. И объекттар фантастикадин фильмайра къалурзавай лув гудай объектризни ухшар я.

ЧАКАЙ КХЪЕНАЙ...

Лезгияр гъихътин кьилихрин инсанар ятла, халкъдин тарихдай хъсандиз къатлуз жеда. Виш йисара чапхунчийрин хура акъвазна чпин тлар хвейи лезгияр дяведал ваъ, ислягъвилел рикл алай ксар я.

Чпиз басрух гайи чапхунчийрин аксина абуру эхирда къван женг тухуда... Чапхунчийри лезгийрин Къурагъ вилайт пацук кутаз кланз абурухъ галаз саки къве виш йис къван вахтунда женг члугунай. Ятлани халкъ муьтлуьгъ хъаначир.

Н. Йорга,
румынрин тарихчи.

Кваллах масада авурла,
жуван чландиз регъят жеда,
жува авурла - риклиз.

Лезги халкъдин мисал

KƏLƏNTƏR KƏLƏNTƏRLİ - 70

ŞAİR TALEYİ

*Çəksin məhkəməyə qoy dağlar məni,
Vüqarı dağlardan oğurlamışam,*

- kimi misraları yaradan sənətkarın ilham aldığı gözəlliklər səltənətinə - Qusar rayo- nunun Sudur kəndinə xəyalımız qanadları. Quzeylərində qarı ərilməmiş güneyləri çiçək dənizinə qorq olan bu heyrətəminləşmiş şair olmamaq çətinidir. Bu kənddən onlarca şairlər çıxıb. Hələ XII əsrdə ləzgi və ərəb dillərində yazdığı şerləri ilə neçə-neçə mahalda tanınan, Nizami Gəncəvi ilə şerlə yazışan Stur Dalah bu kəndin gözəlliklərini incə boyalarla vəsf etmişdi.

Kələntər Kələntərlinin əsərlərindən əsl poeziya süzülür. Dilinin zənginliyi, axıcılığı, rəvanlığı, obrazların bütövlüğü, bənzətmə və təşbihlərinin əlvanlığı və orijinallığı, milli kolorit və yüksək pəfos diqqəti cəlb edir. Şərəf və ləyaqət, namus və qeyrət kimi insanı keyfiyyətlərin qarışıq şəklində üzə çıxarılması, mənəviyyatın saflığına çağırış hissələri öz tərbiyəvi mahiyyəti ilə yadda qalır. O, düşünür və düşündürür, yanır və yandırır, sevir və sevdirdir. Bir sözlə, onun poeziyası həyatının aynasıdır, enişlərlə, yoxuşlarla dolu ömrünün səhifələridir.

Kələntər Kələntərlinin xatirələrindən: "Müharibə başlananda başcısı Sayad nəhəm olan ailəmiz 23 nəfərdən ibarət idi. Qələbə sorağı dağlara çatana kimi dörd əmimi, aman-zaman qardaşım Şıxqayıbı, atam Şıxkərimini, sevimli nəhəm Sayadı və daha neçə-neçə əzizimi itirmişəm. Axırda beşimiz qaldıq: anam Şirinbacı, bacılarım Qızılqul, Zeynəb, Zinyət və mən. Yaşım 11-ə çatmamış evdə kişilik mənim boyuma düşdü. 7-ci sinfi bitirəndən sonra neçə il oxumağa imkan olmadı."

Anasını və üç məktəbli bacısını gözü-yaşlı qoyub kənddən gedəndə Kələntərin 14 yaş var idi. O, bilirdi ki, tale ona uzun, bəzülməz ayrılıq qismət edir. Bu yerlərə o, bir də 17 ildən sonra qaıydacaq və bu gö-rüş onun sinəsinə çalın-çarpaz dağlar çəkək. 31 yaşlı şair, SSRİ Yazıçılar İttifaqının üzvü Kələntər Kələntərli doğma və yad, ya-xın və uzaq Sudurunu ürək ağrısı ilə yəni-dən tərk edəcək.

Hələlik isə yeniyyətə Kələntər Xəzərin sahillərində yerləşən "Quqasıv" adlı yaşayış məntəqəsində yaxın qohumları hacıbabanın evində qalıb ona təsərrüfat işlərində kömək edir. Yetişdirdiyi məhsulu bazara çıxarıb satır, pulunu Sudura - anasıgölə göndərir. Bir dəfə bazarda müəllimi Gülbala Şəxicanovla rastlaşır. Gülbala müəllim əlaçlı şagirdinin görkəmindən mütəəssir olub onu öz evinə gətirir. Bir il yanında saxlayıb 1950-ci ildə Quba müəllimlər texnikumuna düşür.

Kələntər müəllimin xatirələrindən: "Qarlı, çovğunlu bir qış günü Səməd Vurğun seçicilərlə görüşmək üçün Qubaya gəldi. Tələbələr adından çıxış etmək mənə tapşırıldı. Mənim nitqim böyük şairin xoşuna gəldi. O, dedi: "Ay ləzgi balası, çox maraqlılı, müstəqil, poetik fikirlərin var. Azərbaycan dilini mükəmməl öyrənsən, hətta şer yaza bilərsən."

O gündən həyatımın mənası dəyişdi. Mən se'r üstə kökləndim. Tezliklə "Kənd nəğmələri" başlığı ilə 12 şer yazıb Bakıya, şairin ünvanına yolladım. Aradan iki ay keçəndə məni gənc yazıçıların respublika müsəvirəsinə dəvət etdilər. Sevincə çoxdan arzusunda olduğum Bakıya yola düşdüm. Səməd Vurğun məni yaxın dostu Osman Sarıvəlli ilə tanış etdi və ərkyana ona tapşır-

dı ki, "bu ləzgi balasından muğayət ol, zəndim məni aldatmaz".

1954-cü ildə Qubada texnikumu bitirən Kələntər Azərbaycan Pedaqoji İnstitutuna daxil oldu. "Arzu" adlı ilk şeri "Ədəbiyyat və İncəsənət" qəzetində dərc olundandı son- ra onun imzası tez-tez mətbuat səhifələrində görünməyə başladı. Yazıçılar İttifaqında şer üzrə məsləhətçi işləyən Osman Sarıvəlli və "Azərbaycan" jurnalının poeziya şöbəsi- nin müdiri Əli Kərim K. Kələntərlinin bir şair kimi püxtələşməsində böyük rol oynadılar.

İnstitutun IV kursunda təhsil aldığı za- man xəbis bir müəllimi onun vüqarına to- xundu. Dəliqanlı gənc ona sille ilə cavab verdi və bir daha instituta qayıtmadı. "Azər- baycan gəncləri" qəzetinin ədəbiyyat şö- bəsinə daxil oldu, həm də qəzetin Sabir adı- na kitabxananın nəzdində yaratdığı "Ədəbi məclis"ə rəhbərlik etməyə başladı. 60-cı il- lərdə ədəbiyyata gələn istedadlı şair və ya- zıçıların böyük bir dəstəsi səkkiz il ondan ədəbiyyat dərsləri aldı.

1963-cü ildə xalq şairi O.Sarıvəllinin və şair İlyas Tapdığın redaktorluğu ilə onun "Dəniz nəğmələri" adlı ilk kitabı çapdan çı- xıldı. 1964-cü ildə "Azərbaycan" jurnalında onun "Dəniz və məhəbbət" adlı üç min mis- radan ibarət poeması nəşr olundu. 1965-ci ildə O.Sarıvəllinin ön sözü, xalq şairi Hüseyn Arifin redaktorluğu ilə "Öz qitəmi axtarıram" adlı ikinci kitabı işıq üzü gördü. "Azərbaycan" jurnalının redaktoru Qılman İkin və Ya- zıçılar İttifaqının sədri Mehdi Hüseyn şairin "Dəniz və məhəbbət" poemasını SSRİ Döv- lət Mükafatına təqdim etməkdən ötrü iclas- ların birində məsələ qaldırdılar. Lakin xalq şairlərdən biri buna öz kəskin etirazını bil- dirdi və bununla da məsələyə nöqtə qoyul- du. Kələntər bundan sarsılmasa da, ruhdan düşmədi. Yaradıcılıq axtarışlarını daha ge- niş planda davam etdirdi. "Nəğmə yənə oxundu", "Qırmızı bağ", "Qurğuşun mükə- fat", "Muğan nəğmələri", "Mən vətənda- şam", "Bənnə idi atam mənim", "Ağrımın ad günü", "Mənim ürəyimın anası ölsün" kimi epik, lirik poemalar, "Dağlar silkələndi", "Şöhrət axtaran xanım", "Lənət şeytana, yaxud belə-belə işlər" adlı mənzum pyeslər yaratdı. Lakin totalitar rejim dövründə ədəbi ələmin çinovnikləri ona əsərləri çap etdir- məyə imkan vermədilər. "Dağlar silkələndi" pyesini Mədəniyyət Nazirliyi tamaşaya qo- yulmaq üçün Azərbaycan Milli Teatrının baş rejissoru Tofiq Kazımova göndərdi. T.Kazi- mov əsəri yüksək qiymətləndirdi və onu ta- maşaya qoymağı rejissor Ələskər Şərifova tapşır- dı. Lakin Kələntəri sevməyən, onun is- tedadına qışqancılıqla yanaşan iki sənət adamı T.Kazımova müəllifi və baş qəhrəma- nı ləzgi olan bir əsərin milli teatrın səhnə- sində oynanılmasını düzgün olmadığını "anlatdı". Çətinliklə də olsa, həmin əsər 1971-ci ildə M.Davudova adına Minqəçevir Dövlət Dram Teatrında səhnəyə qoyuldu və 52 dəfə oynanıldı.

K.Kələntərlinin "Axtaran tapar" adlı növ- bəti kitabı çapdan çıxmışdı. X.R.Ulutürk kitabına yazdığı ön sözdə etiraf edirdi ki, ma- yası istedadlı və ilhamdan yoğrulmuş Kə- ləntərin bu kitabı poeziya həvəskarlarına bənzərsiz hədiyyə olacaq. Lakin şairi gözü götürməyənlər onu şərəfdilər. Üç il əzadlıq- dan məhrum edilən şair Gürcüstanda, is- lah-əmək düşərgəsində bir il, iki ay məh- bus həyatı yaşadı. "Ləzgiyə köklənmiş könlü sazımda, Gürcü havasını çalan deyiləm", - deyər haray qoparan şairin hərarətə gətirən gürcü yazıçısı, o zaman SSRİ Ali Sovetinin deputatı olan Nodar Dumbadze çatdı, onu

cəza müddəti qurtarmamış məhbəsdən azad etdirdi.

Kələntər Kələntərlini doğma vətənində daha ağır cəza gözləyirdi: mətbu orqanlara onun şerlərini çap etməmək tapşırığı verilmişdi. 20 il onun bircə misrası belə çap olunmadı.

*"Ağrılar qəlbimi keçirir oxdan,
Beynim fikirlərdən dağım-dağım.
Bəli, ümmən kimi susuram çoxdan,
Susmağım nə vaxtsa danışmağım idi..."*

-deyə şair ağ vərəqlərə ürəyini boşaldırdı. O, müxtəlif illərdə "Azərbaycan gəncləri", "Mübariz keşikdə", "Bakı", "Kommunist", "Amal" qəzetlərində, "Qobustan" toplun- da, radioda ştatdankənar müxbir, ədəbi iş- çisi, şöbə müdiri, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında redaktor, "Qızıl Şərq" mətbəsinə korrektor, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqının Nəvən adına klubunun direktoru, respublika "Bilik" cəmiyyətinin mühazirəçisi işləsə də, zaman-zaman işsizlik çəzəsi ilə cəza- landırılmışdır. Bu dərdlər onun

*Soruşma başıma nədən qar yağıb,
Düşünmə bəxtimə göydən var yağıb;
Sanma ki, ağ günlü bəxtəvərəm mən,
Günəşi tutulmuş bir səhərəm mən,*

- kimi misralarını cücərdib. 20 ildə onun yazmadığı, qələmə sarılmadığı gün olmayıb.

Azərbaycan müstəqilliyə qovuşandan, totalitar rejim devrildəndən sonra Kələntər Kələntərlinin alovlu şerləri yenidən mətbuat səhifələrində görünməyə başladı.

"Dilimdəki can sözü tək bölünməzdir Azərbaycan" deyən şairin səsi daha gur eşidilməyə başladı. Azərbaycan ellərini birliyə səsələyən, Qarabağ dənşətlərini, Xocalı faciəsini ələmə bəyan edən, indi dillər əzbəri olmuş "Xocalı faciəsi", "Ağ atlı oğlan", "Və- tən nəğməsi", "Şuşam geri alınmasa", "Yaddan çıxır Qarabağ", "Müharibə davam edir", "Könlüm keçir Qarabağdan", "Nə vaxtdır...", "Bölünməzdir Azərbaycan", "Ümid nəğməsi" və s. şerlərini, "Ay bəri bax" poemalarını yaratdı. 2000-ci ildə Kələntər Kələntərlinin "Güllələsin dağlar məni" adlı şerlər və poemalardan ibarət kitabı çap olunanda qədirbilən oxucular onu böyük sevincə qarşıladılar.

Bu il martın 20-də K.Kələntərlinin 70 yaş tamam olur. Azərbaycan ədəbiyyatı xə- zinəsinə gözəl əsərlər bəxş edən, ancaq şən-şöhərdən həmişə gen düşən şairin bu dünyada qazandıqları nə olub? Ürək ağrıları, əzab-əziyyət, evsizlik. Acı da olsa bu hə- qiqətdir: bu gün Azərbaycanda 70 yaşlı bir şair kirayədə yaşayır.

Bir vaxt Sudur kəndini iki dost tərk etdi. Şair ürəkli cavanlardan biri Dağıstana üz tutdu, o biri Azərbaycanı yaşaya bilməyəcəyini bəyan etdi. Birincisi - Bayram Səlimov Dağıstanın xalq şairidir, evi, şən-şöh- rəti var. Onlarca kitabı çap olunub. İkinci - Kələntər Kələntərli də böyük şairdir. Ancaq əzablarının çəkisi sevincilərindən çox-çox ağırdır. Buna baxmayaraq, əsərlərindəki obrazları kimi ləyaqəti, sənəti dünya malın- dan üstün tutur. Elə buna görə də oxucular tərəfindən sevilir.

70 yaşın mübarək, şair!

Sədaqət KƏRİMOVA

Kələntər Kələntərlinin özündən öncə şerlərini tanımışam. "Ləzgi libasımı itirəndən də mən, ləzgi ürəyimi itirməmişəm", "Xəncəri kəsərdən düşmüş ləzgi- nin, vüqarı kəsərdən düşən deyildir", "Şə- hərli qızların yoxdur xəbəri, ətriyyat dükanı köçüb dağlara", "Səhər yuxusunu çox se- vərdim mən, onu da itirdim səni sevəndən" kimi deyimlərdəki şeriyyətə və səmimiyyəyə heyran olmuşam. Şairin tərcümeyi- halını onun şerlərindən öyrənməyə çalışmışam: "Kəndlərin gözəli qədim Sudurum, Qocaman Şah dağın ətəyindədir". Onun tə- biiyyətini misralarından duymuşam: "Başım ürəyimlə dil tapa bilmir", "Ağrılar qəlbimi keçirir oxdan, Beynim fikirlərdən dağım- dağım" - deyən şairin fəlsəfi məni dərin düşüncələrə salıb.

Sacları Şah dağın qarı kimi ağappaq olan qocaman şairlə tanış olandan onu hə- mişə gülürüz, xoş əhvəllə görmüşəm. "Nə- cəsiniz?" sualına bircə cavabı var: "Əla!" Bir dəfə də olsun ondan giley, narazılıq eşitməmişəm. Hər zaman nəkbən görünməyə çalış- şan bu adamın gözələrinin içindəki dərin kə- dər məni həmişə düşündürüb. Bu kədərin ünvanını tapmaq üçün şairin şerlərinə baş vürmüşəm. "Kədər çanaq-çanaq, qəm sını- sını", "Can verim can çəkən arzularıma", "Ürəyimün diş ağrısı kəsilməz", "Daraşdı ca- nıma dərd gənə kimi" deyən şairin qədimin mənbəyini axtarmağa çalışmışam. Nəhayət, onun: "Qəlbində yoxdursa bəşəri bir qəm, hər şer qoşandan şair alınmaz" fəlsəfi məna hər şeyi anladıb. Şairin ağrı-acılarla dolu taleyi ilə həyat eşqi və mübarizə əzmi- nin yaratdığı təzadlar qarşısında mat qalmı- şam. "İnsanı sevməkdən yorulmadım mən" deyən sənətkarın ürəyinin böyüklüyünə heyrat etmişəm.

Əsl şer ürək yanğısıdır. Kələntər Kələntərlinin yanğısız, atəşsiz, alovlu bircə mis- rasına da rast gəlməmişəm. Şairin qıbləga- hının Şah dağı olduğunu, ondan uzaqlarda bəxtiyar olmadığını, yeniyyətə ikən tərk et- diyi ulu yurdunun nisgiline əsərlərinə hop- duğunu aydın görmək olur. Onun poeziya- sında Şah dağı bir obrazdır, şair öz böyük sevgisini belə etiraf edir:

*Yesenin xoşladı ağcaqayını,
Mən də başı qarlı Şah dağı sevdim.*

Şah dağı onun coşqun ilhamı, çətin günlərinin sırdaşı, xatirələrinin ən gözəli, nəhayət, həyatda ilk müəllimidir:

*Yaxşı ki, dünyada bir Şah dağı var,
Dərdimi dumana, çənə verib o.
Çiyrimi sıxsa da silsilə dağlar,
Öz dağ dözümlünü mənə verib o.*

Şairin şerlərindən, poemalarından ana xətt kimi keçən vətən sevgisi, yurd məhəb- bəti, dağlara bağlılığı elə təbiidir ki!

BEYNƏLXALQ TƏŞKİLATLAR XOCALI SOYQIRIMINA HÜQUQİ QIYMƏT VERMƏLİDİR

On bir il əvvəl - 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində iyirminci yüzilliyin ən qanlı faciələrindən biri törədildi. Mənfur düşmən - erməni silahlı birləşmələri keçmiş SSRİ-nin 366-cı alayının fəal dəstəyi ilə azər- baycanlıların yaşadığı və mühüm strateji mövqeyə malik Xocalı şə- hərini bir gecənin içində oda qaladı, darmadağın etdi, dinc əhalini qırdı. 613 nəfər şəhid oldu, onlardan 56-sı xüsusi qəddarlıqla qətl- e yetişdi, 230 ailə öz başcasını itirdi, girov götürülmüş 1275 nəfər soydaşımız amansız işğəncələrə məruz qaldı...

Bu itkilər, bu faktlar Bakı şəhərində məskunlaşmış Xocalı qaç- qınlarının toplantısında döndə-döndə səslənmişdir. Qeyd edilmişdir ki, ermənilərin törətdikləri Xocalı soyqırımından 11 il keçməsinə baxmayaraq, hələ də dünya birliyi tərəfindən öz hüquqi qiymətini almamışdır. Buna görə də toplantı iştirakçıları BMT-yə, Avropa Şu- rasına, ATƏT-ə müraciət qəbul etmişlər.

YOXSULLARIN SAYI AZALACAQ

hazırda ölkə əhalisinin 49 faizi yoxsulluq həddində yaşayır. Lakin 2005-ci ildə yoxsulluq səviyyəsində ya- şayanların sayı 2 dəfəyədək azalacaq. "2003-2005-ci illər üçün yoxsulluğun azaldılması və iqtisadi inkişaf üz- rə dövlət proqramının təsdiq edilməsi haqqında" ölkə başçısının fərmanını şərh edən İqtisadi İnkişaf Nazirliyi müxəssislərinin fikrincə, 2004-2005-ci illərdə orta aylıq əmək haqqı 1,8-2 dəfə artacaq. həmçinin təhsilin və səhiyyənin təkmilləşdirilməsinə xüsusi diqqət yetiri- ləcək, büdcədən maliyyələşənlərin əmək haqqında ar- tım isə 2 dəfədən də yüksək olacaq. Pensiyaların məb- ləği artırılacaq, problemlər çözülməyə. Problemin tətbi- qi üçün 3 milyard dollar vəsait sərf ediləcək.

*hər kəsin var bir kəsi,
Mən bıkəsin yox bir kəsi.
Kimsəsiz qaldım, yetiş,
Ey kimsəsizlər kimsəsi.*

Sədi

... На рассвете с двух сторон началась атака на высоту "Н". Неожиданное нападение застало врага врасплох. Натик Асадов из села Дилагарда уверенно направил танк на наблюдательский пост армян, протаранив, остановил машину и взял в руки автомат. Левее от танка он заметил одного из боевых товарищей, сражающегося почти рядом. Гибкий и ловкий боец, он за считанные секунды спрятался за камнем и открыл стрельбу из автомата. Затем, приподнявшись, прицелился и метким выстрелом убил армянского оккупанта, пытавшегося бросить гранату в сторону танка.

Узнав, что этот храбрый солдат, Натик не мог не удивиться, у него аж глаза полезли на лоб. Это была не кто иная, как Садагат Раджабова, которой накануне запретили участвовать в бое...

Садагат Абакар кызы Раджабова родилась 22 января 1971 г. в селе Сабунчу Загатальского района. Школу окончила в селе Юхары Чардаглы. Впервые военную форму примерила в феврале 1992 г. Садагат сражалась в боях за Агдере, Агдам и Гёранбой. Не раз попадала в суровые условия, не щадя себя, выходила из самых опасных ситуаций. Товарищи по роте запрещали ей участвовать в сражениях, но она не хотела соглашаться с этим табу боевых друзей. Несмотря на все

"нельзя", к декабрю 1992 г., когда рота прибыла на Физулинский фронт, Садагат уже прошла боевое крещение.

В начале 1993 г. в этом направлении шли тяжелые бои. Враг сосредоточил здесь основные силы, намереваясь взять Физули и контролировать всю юго-западную территорию Азербайджана. 4 января армяне попытались штурмовать высоту "Н". Отделение, где служила Садагат, получило задание взять эту высоту. Юсиф, построив бойцов, дал команду "Вперед". Вдруг в темноте он услышал чей-то шепот: "Командир, я тоже здесь". Это был голос Садагат - измазанной в грязи, но сияющей от радости смелой девушки.

Старший лейтенант Гияс Рустамов, рассказывая об операции роты летом 1993 г., вспоминает смелость Садагат, не побоявшейся открытого боя с врагом:

- 17 июня село Гаджар Физулинского района вновь подверглось нападению армян. Взяв высоту рядом с селом, армяне открыли огонь. Население спешно покидало деревню. Наша рота подошла к селу ночью. Укрепившись на позиции, подготовились к сражению. Перед нами была поставлена сложная задача. В ходе операции рота попала в окружение, все пути были отрезаны. По "воздушке" доложили обстановку и запросили помощь. Нам ответи-

ли, что надо подождать до вечера. Оставалось одно - вступить в открытый бой, иного выхода не было. Наша позиция была неудобной - мы находились в поле, от земли исходил жар, духота

какой жадностью солдаты набросились на воду.

Безуспешной оказалась попытка родных уговорить ее остаться дома, когда Садагат на несколько дней приехала на побывку. Она

Через два-три дня наши бойцы вернули высоту "Н". Однако стратегически важная точка на левом фланге оставалась за врагом. Атака на эту отметку планировалась через несколько дней.

Садагат переживала, что ее опять не пустят на передовую. Но все было в порядке - ей разрешили участвовать в бою. Когда рота подошла к высоте "Н" отделению, шла ожесточенная битва. Садагат находилась на огневой линии, все думали о победе, но ... Оказывается, армяне устроили засаду. "Я скоро приду", - сказала Садагат, - и ползком направилась к ближнему окопу. Никого не заметив, она поднялась, но тут же упала, как скошенная - враг выстрелил в упор. Истекая кровью, Садагат все же попыталась встать и прицелиться. Но силы оставили ее, она не смогла нажать курок автомата и рухнула на землю.

Боевые товарищи бросились за ней, но было поздно. Смерть Садагат поразила их своей несправедливостью и жестокостью. Юсиф не сдержал себя и гневно прокричал с болью в сердце: "Садагат убили!". Эта боль отдалась эхом над отвоеванной у врага высотой.

Земфира МАГАРРАМЛЫ

сбивала с толку. Попросили Садагат не участвовать в сражении, а только перевязывать раны, и, если возможно, принести воды. Она неохотно согласилась. Видя, как изнемогающие от жажды солдаты слизывали землю, сказала: "Ладно, сейчас приду". Вскоре она вернулась с водой. Не забуду, с

была категорична: "Что вы говорите, я там нужна. Враг всего лишь в нескольких шагах от Физули".

ПОСЛЕДНИЙ БОЙ

Негативное влияние электромагнитного поля на здоровье людей, не вы-

ЗНАЙТЕ МЕРУ

дер-живает сравнения с вредом от наркотиков, курения и алкоголя.

Китайские исследователи из медицинского университета города Хангжоу установили, что длительное воздействие микроволнового излучения и радиоволн низкой частоты воздействует на иммунную систему тех, на кого оно направлено. Они пришли к этим заключениям после наблюдения за группой из 1170 солдат и студентов, которые проживали вблизи радиостанции или радарных установок в течении одного года. Представители этой группы имели нарушения в виде дезориентации, замедленную визуальную реакцию и ухудшенную память. Одновременно у контрольной группы из 689 человек подобных симптомов не было.

Американские исследователи также пришли к таким результатам, обследовав группу людей, которые работали недалеко от различных генераторов электромагнитных волн. Они также установили, что эти люди быстро устают и страдают от потери аппетита. Было выявлено, что работники, имеющие вставные зубы, жаловались на появление металлического привкуса во рту в период работы. Этот факт свидетельствует о возможном процессе электролиза во рту под воздействием электромагнитного поля.

Результаты работ российских ученых из научно-производственного объединения "Радон" позволяют прогнозировать нежелательные последствия от воздей-

ствия электромагнитных волн на гены человека, что в конечном счете может вызвать опухолевые болезни.

В отношении воздействия электромагнитных полей бытовых приборов (СВЧ-печи, мобильные телефоны и др.) нет достоверных и закономерных данных о том, что они не представляют угрозы для здоровья человека.

Негативно могут влиять радиоволны определенной частоты не только на человека, но и на комаров и тараканов. Особенно это актуально при отдыхе на природе летом, когда не дают покоя комары. Отпугивать комаров можно посыл в эфир неслышимые для человеческого уха специальные сигналы, наряду с обычными передачами радиостанции.

Что касается тараканов, то одна японская фирма создала электронный прибор для борьбы с ними. Речь идет о генераторе размером со спичечную коробочку. Он излучает импульсы близкие к импульсам самок тараканов. Прибор монтируется в небольшой клетке, к сетке которой подведено высокое напряжение. На крики электронной самки ползут самцы, которые касаются сетки и мгновенно гибнут. Изобретение абсолютно безвредно и может быть использовано на складах, ресторанах, кухнях, гостиницах и др.

Все более широкое применение радиоэлектронных устройств во всех сферах современной жизни заставило японских ученых обратиться к поиску эффективных методов защиты специалистов, которые работают с приборами излучающими электромагнитные волны. Японской фирмой "Ниссинбо" разработана специальная одежда, которая защи-

щает человека от электромагнитного излучения. Она сделана из полиэстера с многослойной подкладкой из ниток меди и никеля, которые отражают 99,9% электромагнитных волн, приходящих от радиоэлектронной аппаратуры.

Следует отметить, что с источниками электромагнитных волн, которые негативно воздействуют на человека, необходимо бороться не только техническими способами, но и правовыми и административными. Нельзя позволять постройку учебных заведений, жилых домов и общественных сооружений вблизи высоковольтных линий, мощных антенн и других источников электромагнитного излучения. Крупные радиолокационные станции должны располагаться на расстоянии 60 километров от населенных пунктов. Надо реже пользоваться мобильными телефонами, несмотря на их привлекательность.

Прослушивание музыки при большой громкости длительное время опасно для органов слуха. Стоит вспомнить, к примеру, в каком состоянии покидаем мы Дома Торжеств после окончания свадьбы. Причиной служит оглушительно громкая музыка. Сила звука превышает уровень 120-150 децибел, что равнозначно нахождению в нескольких десятках метров от турбореактивного самолета с работающим мотором.

В последнее время прослушивание музыки посредством плеера со стереонаушниками стало частью жизни нашей молодежи. Хочу им напомнить, что это очень вредно; сила звука в них иногда достигает очень большой величины, что сравнима с работой отбойного молотка. К этому следует добавить еще постоянное давление амбушюров на ушные раковины, которое может вызвать у человека чувство тесноты и раздражения. Это связано с тем, что поступает недостаточное количество воздуха к органам слуха.

"Знать и чувствовать меру во всем" - этим девизом должен руководствоваться современный человек. Моя цель ни в коем случае не напугать вас, дорогие читатели, а всего лишь предупредить и прос-

Беньямеддин ДАВУД, доцент БГУ.

ЦЕЛЕБНОЕ

МОЛОКО

Существует много рецептов нетрадиционной медицины, в которых в качестве основного компонента присутствует молоко. При помощи ежевечернего стакана молока с медом и корицей можно одолеть хроническую бессонницу. Целебная его сила пригодится при болезнях печени, для чего необходимо ежедневно выпивать натощак стакан молока, смешанный со свежесожатым морковным соком. При мигрени полезно выпивать стакан горячего молока, смешанного с сыром, куриным яйцом в течение недели каждый день. При кашле очень хорошо помогает молоко в теплом виде с добавлением в него ложки меда, а при потере голоса - поплавание горла теплым молоком, смешанным с яичным желтком.

Можно пользоваться молоком и для снятия приступа икоты,

выпивая ее маленькими глотками. Полезны молочные обертывания и компрессы при экземе и кожном зуде, а при утренней припухлости век и мешках под глазами прикладывание к проблемным местам ватных тампонов, смоченных в холодном молоке или кубики замороженного молока.

Молоко также известное народное средство при повышенной жирности волос. Необходимо, вымыв волосы шампунем, сполоснуть их стаканом молока, смешанным с чайной ложкой пищевой соды, а через несколько минут промыть кипяченой водой. Не секрет также, что от молока хорошеют и, оно восполняет силы организма. Итак, если вы хотите быть здоровыми, бодрыми и красивыми, пейте побольше молока. Приятного аппетита!

Елена АСЛАНХАНОВА студентка БСУ.

Творчество актера театра и кино, барда и поэта, исполнителя собственных песен-стихов Владимира Семеновича Высоцкого /1938-1980/ представляет собой культурологическое явление эпохи 60-70-х годов. По существу, он был частью послекультурного оттепельного искусства, являющегося протестом против псевдоромантической советской литературы, знаковой фигурой, вошедшей в гущу народа и ставшей понятной ему. Его слушали все - и студенты, и генералы, и секретари райкомов, но власти делали вид, что его нет, хотя магнитофонный хриплый голос под гитару гремел по всей стране, не оставляя никого равнодушным необычайной манерой исполнения.

О Высоцком написаны десятки исследований, как и об Б.Окуджаве, Н.Матвеевой, А.Галиче, Ю.Визборе и других представителях авторской песни. Это словосочетание было придумано именно им и, как показало время, стало одним из самых демократических жанров, обращенных к миллионам. Картина, сочиненной им жизни была вымышленной.

И через все наследие Высоцкого проходит ощущение драматизма, истоки которого в послевоенном детстве, московских дворах, где почиталась сила, как форма самовыражения. Неслучайно, что он начинал с так называемых городских романсов, стилизованных под блатные песни, необходимые ему для "шлифовки поэтического слова" /"Большой Каретный", "Счетчик шелкает", "Про Сережку Фомина"/. Много лет спустя герой Высоцкого из сериала "Место встречи изменить нельзя" капитан Жеглов скажет: "Вор должен сидеть в тюрьме..."

Имея всенародную славу, он был одинок, очень спешил, чувствуя, что жизнь вскоре оборвется, успел создать около 600 песен-стихов и работал как одержимый. О нем ходили легенды. Из-за его фантастической популярности Театр на Таганке не помечал в справочнике домашнего телефона Высоцкого и во время гастролей он, скрываясь от многочисленных поклонников, жил не в гостинице, а у друзей. К его песням-монологам, балладам всерьез отнеслись крупнейшие поэты Д.Самойлов, А.Вознесенский, Б.Ахмадулина, Е.Евтушенко - члены художественного совета театра. Книги с его стихами вышли лишь после смерти. Поэзия Высоцкого далека от классического изящества, но в то же время она тематически разнообразна, его многочисленные герои - люди, находящиеся в экстремальных ситуациях, впадающие в пессимизм, нацеленные на мужественные поступки. Достаточно назвать цикл песен о войне, лучшие из них - "Братские могилы", "Штрафные батальоны", "Спасите наши души", "Он не вернулся из боя", у каждой - своя ис-

тория. Так, в один из лучших фильмов с его участием - "Вертикаль" - вошло сразу несколько песен, среди них - "Мерцал закат, как сталь клинка". На Кавказе воевала немецкая дивизия "Эдельвейс", состоявшая из альпийских стрелков,

ти, в известной степени они приближали сегодняшние демократические времена... По мнению писателя Ю.Трифопова, Высоцкий был остросатирическим поэтом, высмеивающим чиновников, спортсменов-неудачников, цензором для него

была собственная совесть. /"Пародия на плохой детектив", "Песенка про сентиментального боксера" и др./

Он ушел рано и жизнь его была самосжиганием. Мысль А.Блока о том, что Пушкина погубила не пуля Дантеса, а нехватка воздуха можно отнести и к Высоцкому. Поэтические судьбы в тоталитарном обществе представляются сходными в их трагичности, обусловленной невозможностью свободного самовыражения. Поэтому наследие Высоцкого воспринимается как единый трагический текст, и его творческая личность реализовалась путем раскрытия индивидуальности. Стихи эти писались с напряжением и до сих пор волнуют. Видимо, долго еще будет сопровождать нас в жизни ревуший баритон, намеренно заземленная прозаическая лирика, построенная на обыгрывании речевых штампов. В свое время И.Бунин назвал советскую эпоху "нашествием канцеляризма, распадом слова и культуры". Пародии Высоцкого, его иронический слог - это и есть реакция на сухой бюрократический язык сталинизма.

Видный филолог М.Бахтин полагал, что подобного рода стихи - проявление смеховой культуры народа, выпад против официозности. Высоцкий сформировал феномен - звучащую поэзию на магнитофонных лентах, доходящую до каждой семьи, несмотря на запреты. Булат Окуджава писал: "А ведь песни не горят, они в воздухе парят. Чем им делают больше, тем они сильнее..."

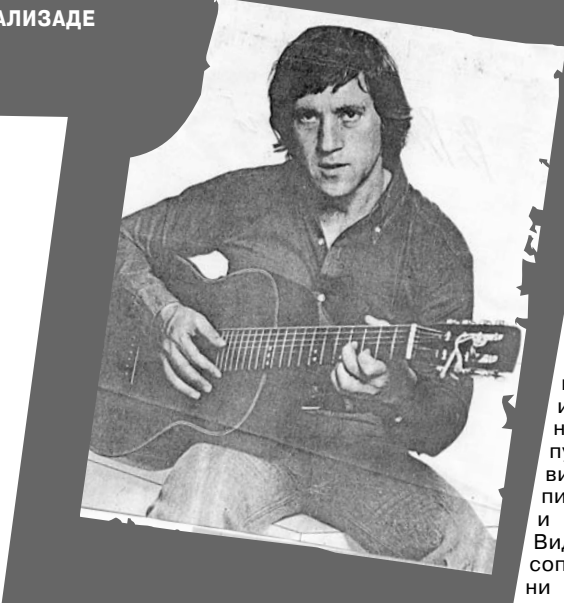
А.Вознесенский назвал Высоцкого "Шансонье вся Руси", а А.Медведев - "жестким и оригинальным поэтом", голосом эпохи. Недаром говорят, что писатели - истинная слава нации... Высоцкий дружку, как и талант, считал редчайшим даром, был предан друзьям и в одной из знаменитых песен "Корабли постоют - и ложатся на курс" устами лирического героя убеждал нас, что "вернется весь в друзьях и в делах". Строки оказались пророческими, он вернулся.

К 65-летию Владимира Высоцкого

ВЕДЬ ЭТО НАШИ ГОРЫ...

Азад ШИРАЛИЗАДЕ

прошедших подготовку в горах еще до войны, совершая восхождения. И вот альпинисты с той и с другой сторон встретились, как противники:

Мерцал закат, как сталь клинка.
Свою добычу смерть считала.
Бой будет завтра, а пока
Взвод зарывался в облака
И уходил по перевалу.

А до войны - вот этот склон
Немецкий парень брал с тобою,
Он падал вниз, но был спасен, -
А вот сейчас, быть может он
Свой автомат готовит к бою.

Отставить разговоры!
Вперед и вверх, а там...
Ведь это наши горы,
Они помогут нам...

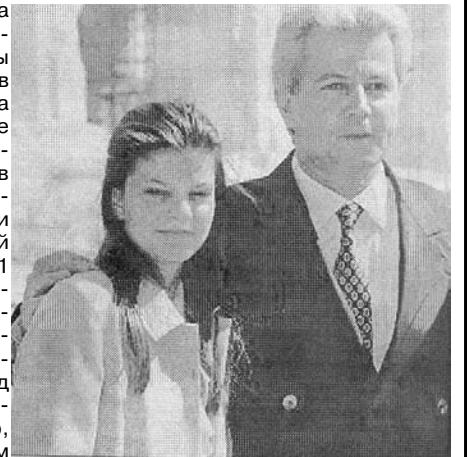
Высоцкого называют "художником практической нравственности", бытописателем, по словам известного литературоведа В.Шкловского, люди, слушая его, вспоминают, что они люди, поскольку нравственный человек живет правдой, а не амбициями, сомнениями /"Песня о слухах", "Дайте собакам мяса"/. Вспоминается Шукшинское выражение о том, что нравственность есть правда. Его стихи направлены были против пошлос-

САМАЯ БОГАТАЯ НЕВЕСТА

Афина, внучка знаменитого греческого магната и судовладельца Аристотеля Онассиса, которой исполнилось 18

лет, унаследовала колоссальное состояние знаменитого клана. Теперь она богаче даже королевы Великобритании Елизаветы II. Роскошные особняки в нескольких европейских столицах, острова в Ионическом море, торговый флот, бесценные произведения искусства, личный самолет, депозиты в 217 банках, акции крупнейших компаний мира - всего наследство Афины оценивается в 2,7 миллиарда долларов. Еще на два миллиарда долларов она станет богаче через три года, когда ей исполнится 21 год. Кроме того, в этом возрасте она начнет контролировать Фонд Онассиса. Однако богатство, о котором

Афина прекрасно знает - до сих пор деньги не принесли счастья ни одному из членов клана Онассис, и боится, что вместе с состоянием унаследует семейное проклятие. Ее дядя Александр погиб в авиакатастрофе в 25 лет. На два года пережил сына Аристотель Онассис - он умер в 1975 году. Мать Афины Кристина, поменявшая за два десятилетия несколько мужей и стран (в том числе Россию, куда переехала вместе с очередным воз-

большинство может только мечтать, не представляется Афине столь уж большим подарком судьбы. Она собирается потратить большую часть наследства на благотворительность, оставив себе "лишь несколько миллионов долларов".

Главная мечта Афины - принять участие в Олимпийских играх в Афинах 2004 года. Она всерьез занимается конным спортом. На свое увлечение она собирается потратить около 20 миллионов долларов. Эта сумма уйдет на обустройство коневодческой фермы.

Есть у Афины еще одна страсть - 20-летний бразильский спортсмен Альваро де Миранда Нето, бронзовый призер сиднейской Олимпиады в конном спорте, недавно получивший развод. Похоже, внучка Онассиса, в отличие от деда, уверена - с милым и в шалаше рай.

любленным), увлекавшаяся алкоголем и наркотиками, покончила с собой в Буэнос-Айресе в возрасте 37 лет. Афине тогда было 3 года. Крестину похоронили рядом с отцом - на острове Скорпиос в Ионическом море, который местные гиды называют не иначе как "мавзолеем". Этот остров - тоже часть наследства Афины.

С тех пор Афина живет в Женеве с отцом Тьерри Русселем и мачехой - шведкой Мариан Габриелой Ландханге. По ее собственному признанию, она устала от бронированных автомобилей, вечно сопровождающих охранников и навязчивых журналистов. Теперь наследнице почти трехмиллиардного состояния будет еще труднее избавиться от этих неизменных атрибутов "долчьего виста", которая на поверку оказывается не такой уж сладкой.

НОВОСТИ НА ВСЕ ГОЛОСА

ВИНОВАТ КОМПЬЮТЕР

Ученые нашли наконец причину эпидемии депрессии и бессонницы, которая обрушилась на ряд развитых стран, в том числе и Россию. Оказывается, во всем виноват компьютер. Специалисты выяснили, что вы сильно рискуете, если сидите перед экраном больше пяти часов в день. Вдобавок вас будут преследовать головные и позвоночные боли и психические расстройства, не говоря уже об усталости зрения.

В течение всех трех лет наблюдений переход пятичасового барьера неизбежно приводил к возникновению проблем с психикой и здоровьем вне зависимости от типа компьютера и характера работы на нем.

ВЫРУБЯТ МОЛНИЕЙ

США объявили о готовности использовать в Ираке искусственную молнию. Мощ-

нейший электрический разряд, посланный крылатой ракетой, просто сожжет все электросистемы управления противника, а также выведет из строя системы наведения. Его микроволны разрушат компьютеры и микрочипы в радиусе тысячи футов. Ожидается, что разряд будет иметь два миллиарда ватт. Импульс пройдет через вентиляционные шахты и антенны в находящиеся под землей бункеры. Правда, до сих пор неизвестно, какой эффект излучение окажет на людей.

Во всяком случае они почувствуют себя очень дискомфортно и даже могут слегка испечься, как в микроволновке. Пентагон признает, что не исключены незапланированные жертвы.

Удар по Ираку был предпринят после того, как контролеры ООН нашли в доме ведущего иракского физика документы программы по обогащению урана и созданию

атомной бомбы. Причем все бумаги были совсем свежими и явно свидетельствовали, что Саддам Хусейн продолжает разработку самых разрушительных вооружений.

ЗАПРЕТИЛИ БИЛЬЯРД

Международные организации бильярда и снукера с обеспокоенностью восприняли новость из Узбекистана о том, что местное правительство запретило игру и распустило свою бильярдную федерацию. Представитель правительства Дилшод Назиров заявил, что их шаг вызван тем, что разномышленные залы для игры в бильярд превратились в притоны для наркоманов и алкоголиков. Да и вообще, можно ли считать спортом занятие, во время которого над столами висит густой сигаретный дым и пахнет алкоголем.

ХИЛЛАРИ КЛИНТОН МОЖЕТ ВЕРНУТЬСЯ В БЕЛЫЙ ДОМ

Сенатор от штата Нью-Йорк, супруга бывшего президента США Билла Клинтона - Хиллари, является самым предпочтительным кандидатом на пост главы Белого дома среди всех претендентов от Демократической партии. Это показал опрос населения, проведенный Нью-Йоркским университетом. По результатам анкетирования, сообщает Интерфакс, Клинтон сейчас поддерживают 42 процента избирателей, голосующих за демократов, а за ее главного конкурента - сенатора от штата Коннектикут Джозефа Либермана - лишь 15 процентов.

XƏBƏRLƏR

XAÇMAZ MƏKTƏBİ ÜÇ ƏSRİN ŞAHİDİDİR

Oğuz rayonundakı Xaçmaz kənd orta məktəbinin 120 yaşı tamam olur. Azərbaycanca açılmış ilk dünyəvi məktəblərdən biri olan bu təhsil ocağında indi 680 şagird, 82 müəllim çalışır.

Rayon təhsil şöbəsinəndən AzərTAC-ın müxbirinə bildirmişlər ki, üç əsrin şahidi olan Xaçmaz məktəbinin yubileyinin qeyd olunması üçün geniş tədbirlər planı hazırlanmışdır.

ƏRZAQ MƏHSULLARININ QIYMƏTİNDƏ ARTIM VAR

Ötən ay Azərbaycanda istehlak qiymətləri 2002-ci ilin dekabr ayının göstəricilərinə nisbətə 0,3 faiz artıb. Dövlət Statistika Komitəsindən "OLAYLAR" informasiya Agentliyinə verilən məlumata görə, ay ərzində yumurta və süd məhsullarının qiymətində 0,4 faiz artım qeydə alınıb. Həmçinin ət və ət məhsulları, balıq, quş əti 0,3 faiz, meyvə-tərəvəz məhsulları isə 3,2 faiz bahalaşmışdır.

OMBUDSMAN QUBA SAKİNLƏRİ İLƏ GÖRÜŞÜB

İnsan hüquqları üzrə Müvəkkil (Ombudsman) Elmira Süleymanova bu günlərdə Quba bölgəsinə səfərə çıxaraq Quba şəhər sakinləri ilə görüşlər keçirib. Görüşlər ABŞ səfirliyinin maliyyə dəstəyi ilə AGNV tərəfindən həyata keçirilən "Regionlarda təmənnəsiz hüquqi xidmət və məariflənmə" layihəsi çərçivəsində təşkil olunub.

Görüşdə AGNV tərəfindən iştirakçılarına layihə çərçivəsində çap olunmuş "Hüquqlarımızı müdafiə edin" və "Ombudsman kimdir?" bukletləri paylanılıb.

ABŞ QƏBƏLƏ RLS-DƏN İSTİFADƏ ETMƏYƏCƏK

Rusiya Baş Qərargahının rəis müavini, general-polkovnik Yuri Baluyevski Amerika tərəfinin Qəbələ RLS-dən istifadəsinin mümkünliyünü qəti şəkildə inkar edib. "Bu gün amerikalılar həmin region üzrə lazımı məlumatı almaq imkanına malik müvafiq komplekslər yaradıblar. Buna görə Azərbaycandakı radiolokasiya stansiyasından istifadə haqda danışıqlar olmayıb və ola da bilməz", - deyərək Baluyevski "Nezavisimaya qazeta"ya müsahibəsində bildirib. Rusiya Kosmik Qoşunlarının mətbuat xidmətinin rəhbəri Vyacheslav Davidenko ABŞ tərəfindən Pentaqonun maraqları çərçivəsində RLS-dən istifadəyə dair müraziətlər daxil olmadığını qeyd edib.

"Hazırda stansiya yarımçıq vəziyyətdədir, onun bərpasına xeyli vəsait lazımdır. Demək olar, vaxtı keçmiş stansiyanın bərpasına nə vəsait lazımdır, nə də tədbirlər görülür", - deyərək "Nezavisimaya qazeta" yazır.

ZİYALILARIMIZ MƏŞHUR NƏSLİN ÖVLADI

Yaxından tanıdığım, haqqında həmişə xoş sözlər eşitdiyim Rauf müəllim son dərəcə sadə və təvazükar olduğuna görə çox vaxt jurnalistlərin diqqətini çəkmir. Oxucu arzusunə əməl etmək istəyi ilə yanaşı, həmkarım, keçmiş iş yoldaşım Xeybər Göyallının ötən ilin sonunda çapdan çıxmış "Ruhun əzəməti" kitabındakı "Kisilər xeyrixah olur" oçerki də Rauf müəllimlə görüşməyimə əsas verdi. R.Məmmədzaadənin həyat və fəaliyyətinə həsr olunmuş bu oçerk məni söhbətə bir qədər keçmişdən başlamağa vadar etdi:

Rauf müəllim, Xürel kəndi və onun tarixi ilə bağlı xeyli məlumatınız var. Anam həmin kənddəndir və dayım İskəndər müəllim oranın igid adamları haqqında mənə çoxlu məlumat verib. Hələ orta məktəbdən mənə maraqlandıran 1918-ci ilin Quba hadisələri ilə əlaqədar universitetin jurnalistika fakültəsində oxumağa başlayandan yaşlı adamlarla görüşüb, onlardan məlumat toplayırdım. 1972-ci ildə Xürelin tanınmış aşıq qollarından olan Zülfəli Əzizovla görüşdüm. O vaxt Zülfəli babamın 104 yaşı var idi. Onun dediyinə görə 1918-ci ildə erməni daşnaklarına qarşı döyüşən Qubanın Digah kəndindəki dəstələrə köməyə gəlmiş xürelilərdən ibarət dəstəni yaradan və silahlandıran Xürelin iri torpaq və mülk sahibi Balamət Pirmətov olmuşdu. O, nəinki döyüşlərdə yaxından iştirak etmiş, həmçinin həlak olmuş

rani da müntəzəm oxuyurdu. Həç vaxt Allahu yaddan çıxarmırm, həmişə imkansızlara əl tuturdu. Bu kişiləri də ümitsiz qoymadı. 10 at dəyəri qədər qızıl pul verib dedi: "Gedin, oğlanlarınızı dustaqxanadan azad edin." Həmin oğlanlar azad olunduqdan sonra minnətdarlıq üçün babamın yanına gəlir və ömürlərinin axırında ona qulluq etməyə hazır olduqlarını bildirirlər. Babam onların həqiqətən də mərd olduğunu görüb, bəzi işlərin idarə olunmasını həmin cavanlara tapşırır.

Babam həm də tikib-qurmağı sevən adam idi. Körpü tikdirir, yol çəkdirir, ev tikməyə gücü çatmayan kasıblara kömək göstərirdi.

Eşitdiyimə görə atanız Pirmət Pirmətov da çox mərhəmətli adam olub. Həmişə adamlara əl tutub, xeyrixah əməlləri ilə ad çıxarıb.

Atam haqqında danışmaq mənim üçün çox çətindir. O, Böyük Vətən müharibəsinə gedəndə ailəmizdəki dörd uşağın ən kiçiyi mən idim. Cəmi bir neçə ay oldur ki, dünyaya gəlmişdim. Atamın necə adam olduğunu anamdan və kəndimizin aşıq qollarından öyrənmişəm. Onunla bağlı iki əhvalat bu insan haqqında çox şey deyir.

Cavan olmasına baxmayaraq, atamı kolxoz sədri seçmişdilər. O, təsərrüfatı yaxşı idarə edir, adamlardan köməyini əsirgəmirdi. Həmin dövrdə atamın dayısı oğlu Şabəddin kənd sovetinin sədri işləyirdi. Elə vəziyyət yaranmışdı ki, onlardan biri mütləq müharibəyə yola düşməli idi. Atam: "Şabəddin mənəndən cavandır, hələ ailə qurmayıb, qoy yaşasın,

cə valideynlərim kimi deyil, həm də qəhrəman insanlar kimi yad edirəm. Anam Bağda sələ el arasında "qəhrəman" deyirdilər.

Nəyə görə ona belə ad vermişdilər?

Zəhmətkeşliyinə və xeyri-xahlığına görə. Müharibənin ağır illərində dörd uşaq saxlamaq, cəbhədəki qoşunların ailələrinə, bəzən də neçə-neçə tanımadığı adama kömək etmək asan iş deyildi. O, gündüz kolxozun xırmanında işləyir, gecə xalça toxuyurdu. Həç

TANITMA

Nəcib və xeyrixah əməlləri ilə tanınan, xalq arasında adı həmişə hörmətlə çəkilən Rauf Pirmət oğlu Məmmədzaadə hələ XIX əsrdə Qafqazda məşhurlaşmış nəsləndir. Bu nəslin layiqli davamçısı sayılan R.Məmmədzaadə 1942-ci ildə Qusar rayonunun Xürel kəndində anadan olub. Kənd yeddillik məktəbində və Qusar şəhər 1 sayılı orta məktəbində təhsil aldıqdan sonra, 1961-ci ildə Azərbaycan Polixexnik İnstitutunun inşaat fakültəsinə daxil olub. İnstitutu müvəffəqliyətlə bitirən gənc xeyli müddət Bakıdakı 7 və 8 sayılı dəmir-beton məmulatları zavodunda sex rəisi, baş mühəndis, direktor müavini vəzifələrində çalışıb.

1979-cu ildə Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin tabeliyindəki sənaye kombinatına direktor təyin olunmuş Rauf müəllim artıq 24 ildir ki, həmin müəssisəyə rəhbərlik edir.

vaxt bizə korluq vermirdi. Məktəbdə yaxşı oxumağımız üçün əlindən gələni edirdi.

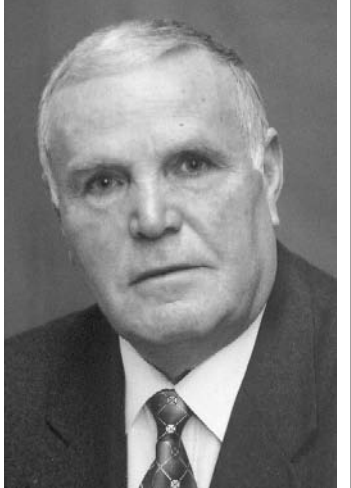
Yumşaq və həlim xasiyyəti olduğuna görə adamlara ürəyi yanırıdı. Uşaqlıqdan bir neçə epizod yadımda qalıb. Bir gün qonşudan gələn anam otağımızdakı sobanı söküb oraya apardı. "Qonşunun gəlini əri müharibəyə gedəndən sonra körpə uşağı ilə soyuq otaqda qalıb, qaşınması ona ayrıca soba qalamağa icazə verir", - dedi, - "kömək etmək lazımdır." Sonra anam həyətimizdəki doğranmış odunlardan da verdi. Ertəsi gün yerdə xeyli qar olmasına baxmayaraq, atı furqona qoşub, meşəyə getdi. Həmin gəlin üçün odun gətirdi. Bu qadın indi də sağdır və həmişə anamın ruhuna dua oxuyur.

Müharibənin qızğın vaxtında kəndimizə başqa yerdən çörək dalınca bir neçə ailə gəlmişdi. Anam onlara xeyli ərzaq və paltar verəndən sonra, bu üç ailənin hərəsinə üç xalça da bağışlayıb dedi: "Dər gündə lazım olar."

Valideynlərinizin mərhəmətli, xeyrixah əməlləri yəqin ki, Sizin kimi, övladlarınıza da sirayət edib.

Açığını deyim ki, mən də, həyat yoldaşım Mayisə xanım da özümlü xoşbəxt valideynlər hesab edirik, çünki övlad sarıdan yarımışıq. Nəslimizə xas ailə ənənələrini bizim kimi, övladlarımız da ləyaqətlə yaşadır. Böyük oğlum Elçin iki ali məktəbdə təhsil alıb. Azərbaycan Texniki Universitetinin inşaat və Bakı Dövlət Universitetinin hüquq fakültələrini bitirib. Polis kapitanıdır. Səbail rayon mühafizə idarəsində çalışır. Böyük qızım Nailə Bakı Dövlət Universitetinin mexanika-riyaziyyat fakültəsinin, kiçik qızım Samirə Azərbaycan Xarici Dillər Universitetinin tərcüməçilik fakültəsinin məzunlarıdır. İkisi də ailə qurub. Kiçik oğlum Aydın Beynəlxalq Universiteti bitirib. Tanrının mərhəmətindən mən baba, Mayisə xanım nə nədir. Ən böyük sevincimiz beş nəvəmizi əzizləmək, onların nazını çəkməkdir. Atalar doğru deyiblər: "Dövlətdə dəvə, övladda nəvə." Yeri gəlmişkən onu da deyim ki, bu ilin iyulun 28-də Mayisə xanım ilə ailə qurmağımızın 35 ili tamam olur.

Rauf müəllim, bəs indiki iqtisadi çətinlik şəraitində rəhbərlik etdiyiniz müəssisəni necə yola ver

Şəkildə: Rauf müəllim və onun həyat yoldaşı Mayisə xanım nəvələri ilə birlikdə.

həmkəndlilərinin ailələrinə maddi yardım göstərmiş, xeyli torpaq vermişdir.

Balamət kişi həm də kənddə yeni tipli, dünyəvi elmlərin tədris olunduğu məktəb tikdirmək üçün vəsait ayırmış, lakin bolşeviklərin hakimiyyətə gəlməsi ilə vəziyyət dəyişmişdi. O, igid, rəhmdil və səxavətli adam idi. Onun haqqında daha nə deyə bilərsiniz?

Babam təkcə keçmiş Quba qəzasında deyil, həmçinin qonşu Dağıstanda da tanınmışdı. Çox ədalətli və insafli adam olduğuna görə, yaxın-uzaq kəndlərdən ən çətin mübahisələri həll etmək üçün babamın yanına gələrdilər. Bir dəfə ucqar kəndlərin birindən gəlmiş iki kişi ona müraziət edir: "Bizim kimi yoxsulların dərdinə səndən özge heç kəs əlac etməz. Kəndimizin starsınası beş at oğurlandıqını bəhanə edərək, oğlanlarımızı şərləyib. Amma müqəddəs Qurana and içirik ki, bu işdə onların əli yoxdur. Cavanları qərəzliklə dustaq ediblər."

Babam dövrünə müvafiq təhsil görmüş adam idi və Qu-

ev-əşik sahibi olsun", - deyib özünlü qabağa verdi.

Müharibəyə gətəmədən bir gün əvvəl kəndin əhalisini yığib dedi: "Camaat, sizdən ayrılmağımıza təəssüflənsəm də, cəbhəyə könüllü, alniyaçı gedirəm. Xürelili igidlərin qəhrəmanlıq yolunu davam etdirəcək üçün gedirəm. Sonra siz bu yolu davam etdirəcəksiniz. Sizdən xahişim budur ki, bəbələrimizin adını ləyaqətlə yaşadasınız. Elimizin, obamızın şərəfini həmişə uca tutasınız." Sonra kolxozun anbarındakı əlavə ehtiyat buğdanı kənd əhalisinə bərabər paylayır və çox az hissəsini öz ailəsi üçün saxlayır. Bunu görən aşıq qollardan biri soruşur: "Ay oğul, niyə belə edirsən?" Atam cavab vermişdi: "Çətinlik yarırsa, qoy birinci mənim ailəm korluq çəksin və hamıya bu çətinlikdən qurtulmağın yolunu öyrətsin."

Böyüyəndən sonra uzun illər onun qayıdacağı ümidi ilə yaşamışam, çünki ölümünə inana bilmirdim. Anam rəhmətə gedəndən sonra onun qəbrinin yanında atam üçün də məzar düzəltdirdim. Bu rəmzi qəbir bizə xeyli təskinlik oldu. Açığını desəm, mən onları tək-

Can deməklə candan can əskik olmaz, Məhəbbət artırar, mehriban eylər. Çor deməyin nəfi nədir dünyada, Yaxar könül mülkün, pərişan eylər.

Aşıq Ələsgər

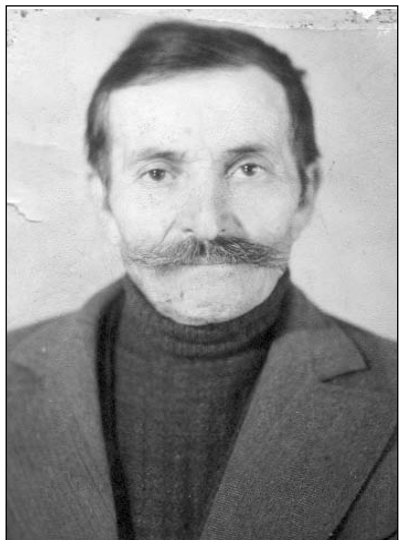
УСТАД ШАИРДИН ЮБИЛЕЙ

ХАЙИ ХУЪРЕ, БАГЪРИ ИНСАНРИН
АРАДА КЪЕЙД АБУНА

Поэзиядин рекъе кьил рехи авунвай шаир Къудрат Велиханован ватангълийри и мукъвара начагъ хъанвай шаирдал кьил члугуна. Хуьлуьхърин беледиядин седри Ариф Мамалиев, Хуьлуьхърин, Кчанрин, Нежефхуьруьн интеллигенциядин векилар, агъсакъалар Къудрат халудиз мугъман хъана. 80 йис къейд ийизвай шаирдин суфрадихъ гъакни адан хуьруьнвиар, мукъва-кылияр, веледар, хтулар ва шулар ацукънавай.

Ариф Мамалиева Къудрат Велиханован халкъдин, поэзиядин гъевескардин арада авай члехи гъурметдикай, ветеран-шаирдин умуьрдин рекъикай ва зурба сеняткарвиликай рахана. Адан поэзия виридаз клани поэзия тирди малумарна. Итимриз адан сатирадин бендер хуш ятла, жегъилриз, рушариз чими гъиссерин лирика, кланивилин бейтер гзаф бегенмиш я, - лагъана.

Ахпа ада хуьруьн беледиядин савкъватар шаирдив агакъарна, адаз чандин сагъ-

вал, яратмишунра цлийи агалкъунар тлалабна.

Рехи шаирди азарлувилиз килиг тавуна мугъманар хушдаказ къабулна, эхирда вичин цлийи шиирар клелна.

"КЦИАР" газет,
2003 - йисан 31-январь

ЧУ ДАМАХ

И мукъвара Баку шегъерда кьиле фейи кьуршахар къадайдурун турнирда чи мектебда клелзавай Багъадуров Рамика сад лагъай чка къуна.

Рамик Багъадуров са йис я дзюдодалди машгъул жез. И куьруь вахтунда ам къведра гъалиб хъана. Ихътин кьегъалдалди чи мектебдин коллективди дамахзава.

Рамика хъсандиз клелзава, мектебда кьиле физвай мярекатра мукъувай иштиракзава.

Чи хуьруьн твар вири рес-

публикадиз машгъур авур Рамиказ чандин сагъвал, риклин шадвал ва вичин гележегда идалайни члехи агалкъунар къазанмишун тлалабзава чна.

Рамик Багъадурован тренерар тир Жаруллагъ Шингъароваз ва Рауф Къазиханованни чи патай баркалла къвезва.

Мая Магъмудова,
Кцлар райондин
Ширвановка хуьруьн
юкъван мектебдин
муаллим.

YENİ KİTABLAR
GENERALA SÖZDƏN ABİDƏ

■ Tanınmış jurnalist, "Söz" ədəbi-publisistik jurnalının redaktoru Sevdə Əlibəyli-nin bu yaxınlarda nəfis tərtibatla "Adiloğlu" nəşriyyatında çapdan çıxmış "Xəzərin general oğlu" kitabını poliqrəfik baxımdan uğurlu nəşrlərdən biri hesab etmək olar. Bu, kitabın görünən tərəfidir. Lakin onu oxuyandan sonra müəllifin qələminə heyran olursan. Daxili xidmət general-mayoru Aydın İsrəfil oğlu Məmmədovun həyatına və

fəaliyyətinə həsr olunmuş bu kitabda S.Əlibəyli əsərin qəhrəmanının daxili aləminin zənginliyini, dolğunluğunu konkret misallarla göstərməyə çalışmışdır. Kitabın yazılmasında və işıq üzünə gəlməsində Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının baş direktor əvəzi Musa Məmmədovun böyük xidmətinə minnətdarlıqla qeyd edən müəllif həyatdan vaxtsız getmiş generala gözəl bir söz abidəsi yaratmışdır.

SAYALI OLSUN

■ Azad Azəroğlunun "Bahar çiçəkləri" adlı ilk şe-

lər toplusu çapdan çıxmışdır. Gənc şairin qələmə aldığı "Vətən", "Azərbaycan", "Quba", "Xocalı" və digər şeirlərində Vətən məhəbbəti, torpağa el-obaya məhəbbət duyğuları parlaq gözə çarpır. Müəllifin ona dərs dediyi müəllimləri Səadət xanıma, Şixəmməd müəllimə, həlifə Atakişiyevaya həsr etdiyi düşüncələrində onlara sonsuz sevgisi vəsf olunur. Aza-

dın həm də yaxın qohum, qardaş, dost, tanış, qonaq, şərəfli peşə sahibi olan həkim haqqındakı şeirləri də yaddaqalandır.

Gənc şairi təbrik edir, kitabının ayağı sayalı olsun deyirik.

Tahir SALEH,
"Gülüstan" Ədəbiyyatçılar
İttifaqının prezidenti.

BALACALARA TÖHFƏ

■ Quba rayon Təhsil Şöbəsinin metodisti, "Gülüstan" elmi-ədəbi məclisinin sədri Şixəmməd Seyidməmmədovun bu günlərdə "Ayının günahı" adlı hekayələr kitabı çapdan çıxıb. Uşaq psixologiyasını dərindən bilən Şixəmməd müəllimin bu ilk kitabı balacalara hədiyyədir.

Topluya kiçik yaşlı

uşaqlar üçün yazılmış maraqlı hekayələr və gülməçələr daxil edilib. "Yubka istəyirəm", "Mənim hədiyyəm", "Nəvə məhəbbəti", "Nəsinin səhvi" hekayələrinin hər birinin öz şirinliyi var.

Şixəmməd Seyidməmmədovun "Üzü yola Türkan", "Axi, mən balacayam", "Amerika olacaq mı?" miniatür hekayələri

də, Əsədin gülməçələri də maraqla oxunur.

"Ayının günahı" kitabı ilə Şixəmməd Seyidməmmədovun uşaq ədəbiyyatına gəlişi sevincidir. Bu münasibətlə oxucularını adından onu təbrik edirik.

Rəhim ALXAS,
şair.

ХРАБРЫЙ ПЕНСИОНЕР

Городская прокуратура Нижнекамска (Татарстан) признала правомерными действия 66-летнего пенсионера из поселка Камские Поляны, который защищая квартиру от пьяных хулиганов, взялся за оружие.

Поздней ночью 25 февраля пожилой мужчина постарался усмирить нетрезвых парней в подъезде дома, попросив их вести себя тише и не ругаться. Один из юнцов воспринял эти замечания как смертельное оскорбление и начал рваться в квартиру пенсионера, угрожая тому расправой. Хозяину квартиры ничего не оставалось, как расчехлить зарегистрированное охотничье ружье. Он предупредил дебошира, что будет обороняться и применит оружие. К сожалению, предупреждение не подействовало. Когда 20-летний парень ворвался в прихожую, пенсионер выстрелил. Ранение в грудь оказалось смертельным. Прокуратура города сочла, что храбрый пенсионер действовал в рамках необходимой самообороны, и не стала возбуждать уголовное дело.

Хизан кландайдаз хуьр,
хуьр кландайдаз
ватанни кланда.

Лезги халкъдин мисал

POEZIYA

OLSAQ

Bizi-bizdən kim ayıra bilər ki,
Möhkəm olsaq, mətin olsaq, bir olsaq.
Səddimizi kim dağıda bilər ki,
Əlbir olsaq, dilbir olsaq, sirr olsaq.

Bizim yükü çəkə bilməz özgəsi,
Qarışıldı gündüzünə gecəsi,
Batmaz, inan, Dilcanıma bircəsi,
Həmray olsaq, həmkar olsan, hürr olsaq.

Salamlayar Xram çayı hey bizi,
Qucaqlayar Qarayazı hər düzü,
Şair Elçin üzə deyər düz sözü,
Basılmaq, yurddaş olsaq, yar olsaq.

DE, GƏLSİN

Sənətkar qardaşım, aşıq Qaracan,
Çal sazını, el-obadan de, gəlsin.
Doymaq olmur xoş sözündən, sazından,
Şirin-şirin, hər havadan de, gəlsin.

"Kərəmi"ni elə çal ki, mən yanım,
"Qaytağı"da qol götürüb oynayım,
"Qəhrəman"ı havasında atlanım,
Koroğlunun qoşmasından de, gəlsin.

Gözəl səsin, xoş avazın var olsun,
Ulu tanrı özü bizə yar olsun.
Çal, qardaşım, düşmənimiz xar olsun,
Bu istəyin açmasından de, gəlsin.

Elçin SƏLİMLİ,
BAKI

QƏBƏLƏ

Qoynu cənnət, suyu aləm,
Məclisləri, toyu aləm.
Tərifləyir oba-aləm,
Daim qonaqlı Qəbələ.

Yayda gözəl Nohur gölü,
Öz qoynuna alır eli,
Dər çiçəyi, qoxla güllü,
Yaşıl zolaqlı Qəbələ.

Cüt qardaşdır Dəmir, Türyan,
Gözəllikdir baxsan hər yan.
Tapılmaz vaxtsız qarıyan,
Şonqar bulaqlı Qəbələ.

Şah dağı dağların gözü,
Tamaşadır Bazardüzü.
Qayalarda kəlik izi,
Moruq, sumaqlı Qəbələ.

Səlbir düzü, Govur qala,
Əsirləri salıb yola.

Tarixləri sən varaqla,
Köklü qaynaqlı Qəbələ.

Qədim həzrə türbələri,
Danışmayır de, nələri?..
Azərbaycan bölgələri
Tarix maraqlı Qəbələ,
Sırlı soraqlı Qəbələ.

İGİD ƏSGƏR

Vətən sənə, anan sənə güvənir,
Həsərinə yanan sənə güvənir.
Qoruyanı var deyə el sevinir,
"İgid əsgər, sayıq dayan keşikdə,
Qoy körpələr rahat yatsın beşikdə".

Arxan Vətən, önün qarı düşməndir,
Mən kədərli, sən kədərli, o, şandır.
Sinə düşmən gülləsinə nişandır
İgid əsgər, hünərinlə ad qazan,
hünərin tarixlərə ol yazan.

Çoxdur yurdumuza diş qıcayanlar,
Süngü qıcayanlar, şiş qıcayanlar.
Yoxdur halımıza heç acıyanlar,
İgid əsgər, sən əylmə namərdə
Qoyma düşsün Vətən dərdə, el dərdə.

Cəlil KOMRADLI,
Qəbələ rayonu, Dızaxlı kəndi

“САМУР” ДИН МЕКТЕБ

КВЕЗ ЧИДАНИ?

КЪУБАВИЙРИН ЧАР

1851-йисузабурузшегердаційимектебкардиккутазкланхъанай...

■ XIX виш йисан юкьвара кыле фе-йи и вакъиадихъ махсус тарих ава. 1840-йисуз урус пачагъди Къафкъаз идара авунин карда са къадар реформаяр кыле тухванай. И цийивилерикай садни Къафкъаздин чилер губернийрин (вилаятрин), уездрин (округрин) ва участокрин куьмекдалди идара авун тир. Идахъ галаз авсиятда Къуба уезд арадал атана. И уезддихъ Къуба аялатни Самур округ акатзавай. Лезгийрин Самур округ Дагъустандин виридалайни члехи округрикай сад тир. 53 хуьруькайни 4 магъалдикай туькьурнавай и округда 60 агъзурдав агакьна агъалияр яшамыш жезвай. Адак акатзавай магъалрикай Ахтыпарада 19, Алтыпарада 6, Докъузпарада 10, Рутулда 18 хуьр авай.

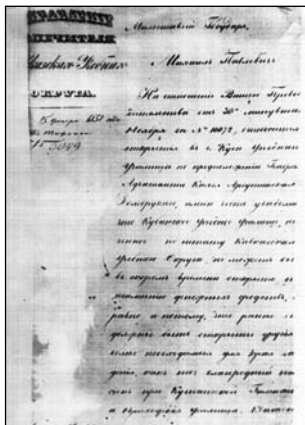
Шамахида ва Дербентда ихътин мектебар фадлай кардик кутунвай. Архивдин материалрай аквазвайвал,

Къубавийри чпин махсус печатар январ чар. 1851-йис.

1842-йисуз гъарад са муаллимди идара ийизвай мектебрин сан Къуба уезддин хуьрера 20-дав, шегьерда 8-дав агакьнавай. И мектебра санлай 28 муаллимди тарс гузвай ва 380 аялди клелзавай. Гъа са вахтунда Ширван уездда ихътин 200, Дербент уездда лагъайтла, 94 мектеб авай. Идалай гъейри Шамахида ва

Дербентда училищияр ачухарнавай. Вири партарихъай фагъум авурла, урус пачагъди Къуба уездда клел-кхъин вилик тухунин кардик фикир гузвачир. Гъа и кар сеbeb яз, Къубадин азербайжанвийринни лезгийрин векилри 1851-йисан ноябрдин Учебный Округдиз регъбервал гузвай Михаил Павловичал чар

Къубавийриз гайи жаваб. 1851-йис.

ракъурна. Авторри чпин махсус печатар январ чарче кхъенвай: “Чна Квевай чи жегъилрин гележег фикирда къуна, Къубада уезддин

училище ачухарун патал буйругъ гун тлалабзава.”

1851-йисан 15-февралдиз Учебный Округдин кыл Михаил Павловича къубавийрал жаваб рахкурна. И чарче са себебни авачиз цийи мектеб ачухарун негъ авунвай: “Къафкъаздин Учебный Округдин штатда ва планда Къубада мектеб ачухарун фикирда къунвач ва мукъвал вахтарани ачухардач.”

Авайвал лагъайтла, урус пачагъдихъ 1810-1840-йисара вичин аксина гъулгъуладик кыл кутур Къуба уезддин лезгийрикай гзафни-гзаф хъел авай ва адаз и агъалияр илимдин рекъяй вилик Фена кланзавачир. Ятлани къубавийри чпин нятдилай гъил къахчунач ва ара датлана талукъ идарайриз регъбервал гузвай ксарал цудралди чарар ракъурна. Эхирни талукъ идарайри Къубада мектеб ачухарун патал разивал гана. 1853-йисуз ина Дербентдин уезддин училищедин табийвилек кваз цийи типдин мектеб кардик кутуна.

Члал гележег несилрал агакьарун чи сад лагъай везифа я.

Мегъамед Гъажиев

ЦИИИВИЛЕР

МАДНИ ХЪСАНДИЗ ЧИРЗАВА

И мукъвара Сургутда яшамыш жезвай ва квалахзавай лезги хизанрин тлалабуналди Дагъустандин лезги районрай абурал учебни-кар агакьарнава. Ина дидед члалан тарсар гузвай муаллимриз ва хайи члал чирзавай аялриз куьмек гун патал цийи методикадин кабинет арадал гъанва. Сургутдин лезгийри хайи члал мадни хъсандиз чирун патал чпин алахъунар югъ-къандивай артухарзава.

18 ЙИСА АВАЙ АКАДЕМИК

Урусатда чпихъ члехи алакьунар авай аялрин сан йис-йисандивай артух жезва. И мукъвара Норильскдин лицейдин 11-синифда клелзавай Тимур Шаповаловаз физикадин рекъяй академиквилин твар ганва. Жегъил академикди Москвадин Физикадинни Техникадин Институтдин Кибернетикадин факультетдиз гъахъиз, студент жез гъазурвал аквазва.

Алатай вацра урусриз мад са шумуд вундеркинд малум хъанва. Къве ваха - Князева Анжеладина ва Дианади 15 ва 14 йиса аваз къве институт акъалтарнава. Цинин йисуз абуру аспирантура куьтгъада.

Алай вахтунда Урусатдин 40 регионда вундеркиндар паталди хсуси мектебар ачухарнава.

МУАЛЛИМРИН ПИПИ

ГЪИКИ ЧИРНА КІАНЗАВА?

Хайи члалан къимет накъни къе эцигнавайди туш. Члалахъ галаз авсиятда авай чи сейли ксари хайи члал аялар тербияламышунин къилин алат тирди малумарнава ва дидед члалан тарсар гунин важиблувилез талукъ ихътин фикирар лагъанва:

Гажибег Гъажибегов: “Члал халкъдихъ авай виридалайни члехи хазина ва эменни я. Чна чи аялрал, гележег несилрал квенкве и хазина ва эменни агакьарна кланзава. И хазина тийижир касдивай маса халкъарин члалан хазинани бегъемдиз чириз жедач.”

Алибег Фетягъов: “Чи члал гъуьл хъиз дерин, цав хъиз къакъан я. Члалан деринвал гъикъван мукъувай чирайтла, чавай ам са акъван къакъанриз хкажиз жедач.”

Мегъамед Гъажиев: “Квез хайи члал кланариз кланзаватла, адан иервиликай, Етим Эминан, Стлал Сулейманан члалакай менфят къачу. А члалар арадал гъанвай халкъдин мецин эсеррикай, халкъдин манийрикай менфят къачу. Лезги гафар члехи композиторди - лезги халкъди рикл алаз туькьурнавай авазрин нотар хъиз хъуьтуьл ва риклиз чимибур я. И члал вичин иервални везинлувал хвена аялрал, гележег несилрал агакьарун чи сад лагъай везифа я.”

Хайи члалан тарсар гудайла чи сейли ксари лагъанвай ихътин гафарикай гегъеншдиз менфят къачуна кланзава.

Шабуддин КЪАРАХАНОВ, муаллим.

САД ЛАГЪАЙ ДЕКРЕТ

■ Виш йис инлай вилик Азербайжанда клел-кхъин мадни вилик физ башламишна, шумудни са цийи мектебар арадал атана. 1914-йисуз ина 942 сифтегъан ва 32 юкван мектебар авай. Сифтегъан мектебра 62788 аялди клелзавай. Абурукай 22161 аял азербайжанвияр, 40627 аял маса миллетар тир. Юкван мектебра санлай 9643 аял авай ва абурукай 1137 аял азербайжанвийрик, 8506 аял маса халкъарик акатзавай.

1920-йисуз большевикри республикада клел-кхъин вилик тухун патал са къадар крар къилиз акъудна ва сифте яз 1920-йисан 18-сентябрдиз Азербайжандин Инкъилабдин Комитетди “I ва II дережадин мектебра члалан тарсар гунин гъакъиндай” твар алаз декрет гана. И документдихъ са бязи вичихъ ялдай къетленвилер авай. Месела, ина къалурнавай хъи, чпихъ хайи члалалди кхъинар авачир халкъарин аялри мектебда гъа халкъари чпи хкъгъай члалалди клелна кланзава.

Къадардал гъалтайла тлимил тир халкъарин векилри клелзавай II дережадин мектебра хайи члал чирун патал гъа халкъа-

рин члаларалди тарсар гана кланзавай. Гъа и кар фикирда къуна къилди группаяр ва синифар туькьуьрун, гъар группада гъич тахъайтла 10 аял хъун чарасуз тирди къалурнавай. Декретдиз Азербайжандин Инкъилабдин Комитетдин кыл Н.Нариманова, просвещенидин нарком Д.Буниатзадеди, гъакъли Азербайжандин Инкъилабдин Комитетдин секретарь

Ш.Габричидзеде къул члугунай.

Сад лагъай декретди милли члаларалди тарсар гунин карда члехи тир роль къугъванай. Гуьгъуьнлай, 1932-йисуз Азербайжандин Наркомпросди гайи малуматдай аквазвайвал, чи республикадин мектебра тарсар гузвай милли члалариз килигна мектебра аялар агъадихъ къалурнавайвал пайнавай.

Тарсар гузвай члал	1931/32 й.
Туьрк	216399
Урус	42802
Эрмени	35861
Немс	851
Гуржи	735
Волгадин татарар	877
Грек	77
Тат (дагъдин чувудар)	3949
Ассирий	136
Талыш	6853
Лезги	4967
Куьрд	822
Авар	270
Уьзбек	57
Вири	314656

М. МЕЛИКМАМЕДОВ

НОВЫЙ ЧЕМПИОН ЕВРОПЫ

Чемпионат Европы по джиу-джитсу, проходивший в январе сего года в Баку подарил нам еще одного чемпиона. Выпускник средней школы №24 Хатаинского района Яшар Алескеров сразил всех соперников в своей весовой категории и стал лидером.

С 1999 года Яшар серьезно занимается спортом. В 1998-2000 годах он тренировался в профессиональном клубе дзюдо "Канакан ТТ", затем в спортивном клубе "Зенит" и лицее

олимпийских резервов. Участвуя в различных республиканских соревнованиях занимал призовые места.

В 2002 году Яшар получил приглашение от федерации РЕАЛ Айкидо и джиу-джитсу. Сейчас он тренируется в группе Д.Алиева - обладателя черного пояса (IV дан).

Поздравляем талантливого спортсмена с яркой победой и желаем ему олимпийского золота.

Фарид ФАРМАНОВ

МАДНИ ЗАЛЗАЛА ХЪАНА

Китайдин Синьцзян аялатда кыле феи залзаладикай 243 кас гьелек хъанва, вишералди инсанрал залан хирер ала. Сейсмологри хабар гайивал, ина залзала тикрар хъхъанва. Адан гуж 5-6 балл тирди кьалурнава. Цийи залзаладикай Урумчи шегьердин агьалийрини хабар кьунва.

ТЭВРИК ЕДИРИК!

Arzumuz, ümidimiz, sevgimiz Murad!

Beş yaşın mübarək! Doğmaların üçün həmişə əziz və istəklilərsən. Bu gün varlığını nəçə nəçə insana necə fərəh gətirənsən, böyüyəndə gözəl təbiətin, xeyirxah əməllərinlə onlar beləcə sevindirərsən. Xoşbəxt ol!

Valideynlərin Təvəkkül və Laura Arzulayevlər, da yın Zahid, baban Ramiz, nənən Vənövşə, qohumların Cahən Babayeva, Elnarə həcimova.

ХЪСАН ИНСАН ТИР...

Бакудин Приморск поселокда яшамыш жезвай лезгийриз Магьмуд Шихеммедан хва Магьмудован хатур гзаф кландай. Зегьметдал рикл алай, хъсанвилерихь ялдай, кьени кьилихрин инсан тир ам. 1934-йисуз Дагьустандин Хив райондин Вини Захитрин хуьре дидедиз хъайи М.Магьмудов 1957-йисалай Бакуда яшамыш жезвай. "Къарадагь"дин цементдин заводда машиниствиле ва слесарвиле квалалах ай, 1991-йисуз пенсиядиз акьатнай. Мел-мехьерра, межлисра, мярекатра гьамиша вилик-кылик жедай, халкьдин кьайгьуда гелкьведай кас тир Мегьамед халу. Эхириджи кьве йисуз начагь яз месе гьатай агьсакьал вичин 70 яшар тамам жез са шумуд варз амаз рагьметдиз фена. И хабарди ам чидай вири ксариз кьелелай таьсирна...

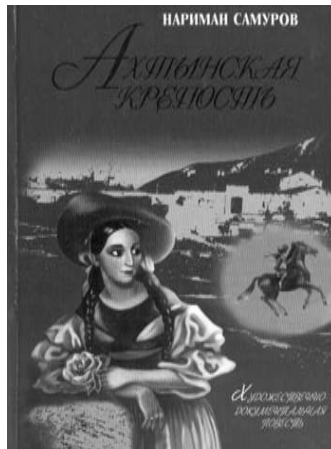
"Самур" газетдин коллективдиз гзаф гьуьрметлу кас тир Магьмуд Магьмудов хъсандиз чидай. Гьавилей ам дуньядилай куьч хъана лагьай хабарди чи риклерни тларна. "Дуньядилай хъсан инсан фена" лугьуз гьайифар хъана чаз. Ингье, хъсан инсанри хъсан гел тада дуньяда. Аллагьди ваз рагьмет авурай, Магьмуд халу!

"Самур" газетдин коллектив.

С ЛЮБОВЬЮ К ИСТОРИИ

"Ахтынская крепость". Так называется художественно-документальная повесть Наримана Самурова, которая вышла в свет в "Дагестанском книжном издательстве". В остросюжетном произведении автор воссоздает одну из малоизвестных страниц истории Дагестана - осаду Ахтынской крепости во время восстания горцев против царизма под предводительством Шамиля. Широкая панорама событий разворачивается во всей достоверности через психологию и поступки реальных исторических лиц: царя Николая I, коменданта Ахтынской крепости Ф.Ф.Рота, известного лезгинского ученого и просветителя Мирза Али ал Ахты и других.

Книга начинается со вступительного слова Магомед-Расула об авторе Наримане Самурове (Гаджиеве). "Это один из тех редких людей, которым удается сохранять исключительную порядочность независимо от обстоятельств", - пишет он. - Где бы ни работал, Нариман всегда соответствовал первоначальному смыслу своего имени, означающему в переводе с персидского "мужественный". Не потому ли представляется весьма символическим тот факт, что он посвятил новую художественно-документальную повесть еще неизученным героическим страницам

Кавказской войны времен легендарного Шамиля. Испытываю белую зависть к читателям, которым предстоит приобщиться к трогательной истории любви выпускницы Смольного института благородных девиц Нины Рот и дагестанского юноши, а также к примечательным судьбам реальных исторических лиц", - написано в предисловии. А нам остается лишь добавить, что книга написана на красивом языке, яркие персонажи и живое повествование заставляют читать ее неотрываясь от страниц.

АЗИЗРИН Севда

ГАФАЛАГ

нацI - камыш

неклед хьач - одуванчик

нехв - палба

никьизар - 1) хилый; 2) беспомощный

нуьсрет - помощь

нуьсрет авун - помочь

пайгар - 1) балансир, шест; 2) прочный, устойчивый; 3) крепко, хорошенько

палдум - пахла

паргья - кровеносный сосуд

пацI - пацар авун - кувыркаться, перевертываться через голову

пелеган - пелеган (женское головное украшение)

пешапай - ряженный при исполнении обряда по вызыванию дождя

пиле - 1) пиле (кличка ленивого буйвола); 2) байбак, ленивец (о человеке)

пирлинцI, кукуцIул - заостренный кончик первой доски двери, который вставляется в выемку и заменяет собой петлю.

питиш - курносый

пкавул шафер (на свадьбе)

пугьу - несмысленный, недогадливый, бестолковый, глупый

пурунз - не очищенный от шелухи

НОВОСТИ

ПОТТЕРА ПРОДОЛЖАЮТ СЖИГАТЬ

Американские религиозные фанатики в городе Питсбург устроили огромный костер из книг о Гарри Поттере. Они заявили журналистам, что такие заставляют людей верить в колдовство и восхищаться проделками ведьм и магов, что по их мнению, противоречит христианству и вообще направлено против Бога.

СУСТАВЫ ОСТАЮТСЯ ЗАГАДКОЙ

Американские медики установили, что у каждого третьего мужчины старше 20 лет возникают проблемы с суставами. Причина такого явления пока остается для специалистов загадкой. Но они предполагают, что виной всему избыточный вес и малоподвижный образ жизни. Специалисты настоятельно рекомендуют тем, у кого болят колени, немедленно обратиться к врачу.

БОГАТЫХ СТАНОВИТСЯ ВСЕ БОЛЬШЕ

Несмотря на спад, наблюдающийся в мировой экономике, количество богатых людей почему-то резко увеличивается. Сейчас в мире 7,1 миллиона миллионеров, что на 3% больше, чем в 2000 году.

ДОЛГОЖИТЕЛЯМ ПРИПЛАЧИВАЮТ

КСТАТИ

Пресс-служба калужского губернатора Анатолия Артамонова обнародовала постановление главы области, по которому с 1 января 2003 года все жители Калужской области, достигшие 100-летнего возраста, будут получать ежемесячную доплату к пенсии в размере 1 тысячи рублей. Департаменту финансов поручено учесть дополнительные расходы при уточнении областного бюджета на текущий год. До внесения изменений финансирование этих доплат будет производиться из резервного фонда областного правительства.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Dağıstan Dövlət Universiteti Bakı filialının müəllimi Valeh Nəsbli və 413, 303-cü qrupların tələbələri Elşən İsayevə atası

Fitat İsayevin vaxtsız vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Гурмагьдай гум акьат тавуна амуькдач.
Лезги халкьдин мисал

"САМУР"

Главный редактор
Седает КЕРИМОВА

Адрес редакции:
370146 Баку, Метбуат проспекти, 529-й квартал, Издательство "Азербайджан", этаж 3, каб. № 101.
Тел/Факс: 32-92-17
e-mail: samur83@yandex.ru
www.samur-press.narod.ru

Расчетный счет
26233080000
1-й Ясамальский филиал
ОУАБ г.Баку
код 200037
ВОИН 130024708

Газета
зарегистрирована в
Министерстве печати и
информации
Азербайджанской
Республики. Рег. № 78

Тираж: 2000

Индекс: 5581